

e-SENS pomáhá budovat jednotný digitální trh

Mgr. Jiří Průša, projektový koordinátor; CZ.NIC, z. s. p. o.

Již první myšlenky evropské integrace byly spojeny s jednotným trhem, který je založen na čtyřech základních svobodách: volném pohybu osob, zboží, kapitálu a služeb. Díky postupnému odstraňování technických i právních bariér se za více než 20 let v mnoha oblastech podařilo jednotný trh vytvořit a možnost studia v jiné zemi, zaměstnání v jiném členském státě či podnikání přes hranice se nejen pro mladou generaci stalo tak přirozené, jako například objednání zboží ze zahraničního e-shopu. V rámci programu ERASMUS vyjíždí za studiem nebo stáží do zahraničí již téměř 250 000 studentů ročně, v jiném členském státě dle odhadů pracuje cca. 13 mil. občanů Evropy a pro 21 milionů malých a středních firem představují mezinárodní aktivity se společnostmi z jiných států EU podstatnou součástí jejich podnikání.

Zatímco v tom fyzickém, off-line, světě se za desetiletí evropské integrace již podařilo mnohé bariéry odstranit a při letní cestě do Portugalska či zimní cestě na rakouské sjezdovky již nepřemýšlíme o tom, že náš občanský průkaz je bez problémů akceptován jak na letišti, tak v hotelu či autopůjčovně, v online světě existuje stále mnoho překážek, které brání využívání elektronických služeb bez ohledu na to, v jakém státě se člověk nachází. Podle studie European Policy Centre (EPC) přitom digitální trh může do roku 2020 přispět ke zvýšení HDP o 4 % a mít stejný finanční efekt, jako měl v roce 1992 program jednotného trhu.

Jednou z oblastí, kde se již podařilo mnohé překážky odstranit, je elektronické obchodování. Elektronické služby veřejné správy se však často omezují pouze na hranice a občany svého státu. O změnu tohoto stavu se snaží jak strategie Digitální agenda pro Evropu, tak z ní vycházejí Evropský akční plán „eGovernment“ na období 2011 až 2015. Cílem těchto dokumentů je vytvoření elektronických služeb, které podnikatelům umožní zřídit a provozovat podnik kdekoli v Evropě, nezávisle na původním umístění, občanům dovolí studovat, pracovat, bydlet a pobírat důchod kdekoli na území Evropské unie. Ve snaze podpořit členské státy při budování takovýchto služeb Evropská komise podporuje tzv. rozsáhlé pilotní projekty (LSPs).

Na začátku loňského roku pak byl poprvé představen návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o elektronické identifikaci a důvěryhodných službách pro elektronické transakce na vnitřním trhu. Cílem této legislativy je mj. podpořit přes-hraniční využívání elektronické identifikace a její rozšíření tak, jako je tomu dnes již u zmíněných občanských průkazů. Další připravovaný legislativní akt, který by měl pomoci s vytvořením jednotného digitálního trhu, představuje návrh směrnice o elektronické fakturaci při zadávání veřejných zakázek. Návrh této legislativy počítá nejen s jednotným standardem pro elektronické faktury, ale především s prakticky povinným využitím elektronické fakturace v rámci veřejných zakázek. Vedle připravované legislativy však můžeme v evropském právu najít několik předpisů, které již s myšlenkou jednotného digitálního trhu počítají. V oblasti elektronického zdravotnictví (e-Health) se jedná především o Směrnici o uplatňování práv pacientů v přeshraniční zdravotní péči, která mj. počítá např. se vzájemným uznáváním receptů, které jsou v mnohých státech včetně ČR vydávány v elektronické podobě.

Zajistit vzájemnou spolupráci národních systémů lze buď prostřednictvím bilaterálních smluv, jako se tomu stalo např. v případě elektronické identifikace u Německa a Polska, nebo prostřednictvím spolupráce více států, které společně vytvoří standardy a rámce zajišťující vzájemnou spolupráci nebo-li interoperabilitu. Ta je nutná nejen v oblasti technické, ale rovněž v oblasti právní a sémantické (jazykové). K podpoře vzájemné spolupráce pak slouží mj. právě pilotní projekty, které si kladou za cíl ověřit dané řešení a často rovněž „prolomit ledy“ stojící v cestě přeshraničních služeb.

Pilotní projekty

Finanční motivace ze strany Evropské komise přispěla v minulosti ke vzniku pěti rozsáhlých pilotních projektů, z nichž každý se většinou zaměřoval na jednu z oblastí eGovernmentu.

- **STORK** – představuje klíčový projekt v oblasti elektronické identifikace, jehož cílem je zajištění vzájemného uznávání elektronické identifikace. Význam projektu STORK spočívá nejen v pilotních projektech zaměřených např. na elektronickou identifikaci v oblasti elektronického bankovníctví nebo elektronických službách zahraničních vysokých škol, ale rovněž např. ve stanovení tzv. úrovně důvěry (QAA), kdy např. pro přístup k bezplatnému e-learningu nebude nutné vyžadován takový stupeň ověření uživatele, jako u změny dat v obchodním rejstříku.

- **SPOCS** se snaží usnadnit zahájení podnikání v jiném členském státě, kdy usiluje o propojení tzv. Jednotných kontaktních míst vybudovaných členskými státy v návaznosti na Směrnici o službách. Problémem těchto míst je však v současné době jejich vzájemné propojení a elektronická výměna dokumentů, což jsou oblasti řešené právě v projektu SPOCS.
- **PEPPOL** se zaměřuje na přeshraniční zadávání veřejných zakázek a usnadnění komunikace jak mezi dodavatelem a odběratelem ve všech fázích výběru veřejné zakázky, tak v případě vlastního nákupu a platby.
- **epSOS** se věnuje oblasti elektronického zdravotnictví (e-Health), kdy usiluje např. o sdílení základních dat o pacientech (např. krevní skupina) tak, aby tyto údaje byly k dispozici lékařům např. při zranění českého pacienta, který se vydal lyžovat do Rakouska. Součástí projektu epSOS, do jehož řešení je v současné době zapojeno více jak 100 nemocnic/ordinací a 160 lékáren; je rovněž řešením pro elektronické recepty.
- **e-CODEX** se zaměřuje na spolupráci členských států v oblasti elektronické justice a usnadnění spolupráce při realizaci Evropského platebního rozkazu (EPO), Evropského zatýkacího rozkazu (EAW) či vzájemné uznávání peněžitých trestů a pokut.

e-SENS: řešení pro jednotný digitální trh

K dobudování jednotného digitálního trhu by měl nejnověji přispět projekt e-SENS (Electronic Simple European Networked Services), který vychází jak z výsledků pěti předchozích rozsáhlých pilotních projektů, tak reflektuje současnou i připravovanou evropskou legislativu. Do řešení tohoto projektu je zapojeno více než 100 partnerů z 20 evropských zemí včetně České republiky, kterou v projektu zastupuje sdružení CZ.NIC se svoji službou jednotných identit mojeID (www.mojeid.cz).

Mezi klíčové výstupy projektu e-SENS (www.esens.cz) patří vybudování tzv. univerzálních stavebních bloků (building blocks), které budou moci být využity pro řešení nejrůznějších přeshraničních služeb. Oblast elektronického doručování (e-Delivery) tak již bude řešena univerzálně, ať již se jedná o oblast elektronické justice, zasílání elektronických faktur v rámci veřejných zakázek či zasílání úředních rozhodnutí podobně, jako je tomu v České republice v případě datových schránek. Stejně cíle si pak projekt klade i v oblasti elektronické identifikace, kdy místo několika řešení pro různé oblasti (např. sociální dávky, zdravotnictví apod.) by měla existovat pouze jedna identifikace, podobně jako je tomu u služby mojeID. Tu je již dnes možné využít jak při nakupování v celé řadě e-shopů, přihlašování ke zpravodajským serverům a portálům, tak třeba i k elektronickým službám knihoven a nově i k hlasování v ověřených anketách měst a obcí. V této souvislosti návrh připravovaného Nařízení o elektronické identifikaci a důvěryhodných službách počítá s tím, že za elektronickou identifikaci nemusí být považovány jen oficiální elektronické občanské průkazy, ale rovněž další nástroje vydávané soukromými či neziskovými subjekty v případě, že je daný členský stát notifikuje. V takovémto případě by tak mojeID mohlo být použito nejen při přihlašování k českým, ale rovněž k zahraničním serverům v rámci EU.

Mezi další tzv. buildings blocks projektu eSENS patří oblast elektronických dokumentů, jejichž formáty by měly být bez problémů zpracovány jakýmkoliv úřadem a oblast elektronického podpisu, kde již dnes existuje pro veřejnou správu povinnost vzájemného uznávání kvalifikovaných certifikátů vydaných kvalifikovanými certifikačními autoritami. Za účelem usnadnění vzájemné spolupráce především mezi orgány veřejné správy pak poslední stavební blok představuje oblast tzv. sémantiky. Tyto stavební bloky, které budou k dispozici jako open source, budou moci být využity jak jednotlivými partnery projektu, tak dalšími subjekty. Potom už není rozhodující, jestli se jedná o státní instituce nebo vývojáře systémů e-Governmentu.

Dobudování jednotného digitálního trhu, stejně jako již existujícího vnitřního trhu, jistě nebude otázkou několika měsíců či let, ale „během na dlouhou trať“. Projekt e-SENS však v tomto úsilí může sehrát významnou roli při řešení stále rostoucí mobility občanů a firem, tak při vypořádávání se s existující i budoucí evropskou legislativou. Pro mnohé firmy jako je eBay či Amazon se obchodování přes hranice stalo každodenní součástí jejich fungování. Nyní je na řadě veřejná správa, která se čím dál častěji bude setkávat s občany, kteří pracují či studují v zahraničí a potřebují si vyřídit své „úřední záležitosti“.